

ศิริพิชชา พิณบุญญาวงศ์.2558, “ตอบใจทย์ผลสำเร็จการบริหารจัดการน้ำต้นแบบบางระกำ โมเดล อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก และแนวทางแก้ไขให้ได้รับผลกระทบเสียหายน้อยที่สุด” (พื้นที่อำเภอบางระกำ, ตำบลบ้านกร่าง อำเภอเมือง และตำบลวังวน อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก) สำนักงานทรัพยากรน้ำภาค 9 กรมทรัพยากรน้ำ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

บทคัดย่อ

“บางระกำโมเดล” เมื่อพูดถึงคำๆ นี้ คนทั่วไปจำได้ดีว่าเป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดพิษณุโลกที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติน้ำท่วมเป็นประจำ จนหลายคนมองว่าไม่สามารถแก้ไขปัญหา น้ำท่วม- น้ำแล้งได้ แต่ในมุมมองของประชาชนชาวอำเภอบางระกำซึ่งอยู่ในพื้นที่ลุ่มต่ำไม่เดือดร้อนกับปัญหานี้ ถึงแม้ว่าบางปีน้ำท่วมนานถึง 4 เดือน และน้ำแล้งนานถึง 8 เดือน ชาวอำเภอบางระกำก็สามารถปรับตัวและเรียนรู้วิถีชีวิตการดำเนินชีวิตได้อย่างดีว่าควรปลูกข้าวช่วงเวลาใด เมื่อปีน้ำหลากมากก็จะหยุดทำนาและปรับตัวให้สามารถอยู่กับสภาพน้ำท่วมได้อย่างมีความสุข ชาวอำเภอบางระกำยินยอมที่จะให้พื้นที่ที่ตนเองอาศัยอยู่เป็นแก้มลิงสำรอง ถ้าปีใดมีน้ำท่วมมามากกว่าปกติแต่ขอให้รัฐมีการเยียวยาให้กับพวกเขาเท่ากับเกษตรกรหรือประชาชนที่ได้รับ ความเสียหายจากน้ำท่วมตามที่ต่างๆ ซึ่งชาวบ้านไม่กังวลกับน้ำท่วมแต่ชาวบ้านจะกังวลเรื่อง น้ำแล้งหรือการขาดแคลนน้ำใช้ในด้านกรเกษตรมากกว่า ดังคำกล่าวที่ว่า “ท่วม 4 เดือน แล้ง 8 เดือน” คำว่า “บางระกำโมเดล” เกิดขึ้นเมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2554 ภาครัฐบาลสมัยนั้นร่วมกัน แก้ปัญหาให้กับผู้ว่าราชการจังหวัดพิษณุโลกและจังหวัดอื่นๆ ที่ได้รับผลกระทบ ภายใต้ระบบ 2P2R โดยช่วงแรกได้รับงบประมาณทำแก้มลิง 3 แห่ง และคลองต่างๆ ซึ่งบุคคลภายนอกมองว่า ได้รับการเยียวยาสมบูรณแล้วประชาชนทั้งอำเภอได้รับผลประโยชน์จากโครงการดังกล่าว และแก้ไขสำเร็จแล้วประชาชนไม่เดือดร้อนเรื่องน้ำแล้ง-น้ำท่วมอีกต่อไป ซึ่งเป็นแรงผลักดันให้คิดว่าจริงหรือบางระกำโมเดลสำเร็จแล้วและสามารถนำไปใช้ในพื้นที่อื่นได้จริงหรือ จึงเป็นที่มาของการ ค้นหาคำตอบให้กับประชาชนชาวบางระกำและบุคคลทั่วไปว่าต้นแบบบางระกำโมเดลอย่างแท้จริงต้องเป็นอย่างไรจึงจะได้รับผลกระทบน้อยที่สุด ขอบเขตพื้นที่ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้คือ อำเภอบางระกำ (ลุ่มน้ำยมฝั่งขวา) และตำบลบ้านกร่าง อำเภอเมือง ตำบลวังวน อำเภอพรหม

พืชม (ลุ่มน้ำยมฝั่งซ้าย ลุ่ม 2 ตำบล) โดยมีจุดประสงค์ 1) เพื่อตอบใจให้กับชาวอำเภอบางระกำ และประชาชนทั่วไปดำเนินการเสร็จเรียบร้อยเป็นรูปธรรม 2) พื้นที่อำเภอบางระกำสามารถพัฒนาได้ตามแนวพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชและปรับใช้การบริหารจัดการน้ำแบบบูรณาการตามหลักการด้านวิศวกรรมที่ควรจะเป็นเพื่อให้ได้ผลกระทบน้อยที่สุด 3) ชาวอำเภอบางระกำได้แผนแม่บทเพื่อนำไปพัฒนา อำเภอบางระกำและจังหวัดพิษณุโลก และนำไปปรับใช้

ในขั้นตอนการวิจัย ผู้วิจัยเลือกกลุ่มเป้าหมายโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีสำรวจ (Sample Survey) จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus group) การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ดำเนินการร่วมกับข้าราชการ 20 กระทรวง ข้าราชการในพื้นที่อำเภอบางระกำ, ข้าราชการส่วนท้องถิ่น, ข้าราชการกรมการปกครอง และประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากน้ำแล้ง-น้ำท่วม และภัยพิบัติอื่น ข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์และจำแนกข้อมูล (Typological Analysis) และข้อมูลวิเคราะห์เชิงพรรณนา โดยวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปมัย (Analytic Induction)

ในระยะเวลาของการศึกษาและแผนการดำเนินงาน สามารถดำเนินการตามแผนงานภายใต้ระบบ 2P2R โดยจัดลำดับความสำคัญของแผนงาน/โครงการโดยดำเนินการในโครงสร้างหลักๆ ก่อนโดยหน่วยงานหลักนำไปดำเนินการ ในส่วนของแผนงาน/โครงการลำดับรองลงมาควรเป็นหน้าที่ของหน่วยงานในท้องถิ่นดำเนินการให้บูรณาการกับโครงสร้างหลัก 4 แนวทางดังต่อไปนี้ 1) การบริหารจัดการน้ำบนดิน 2) การบริหารจัดการน้ำใต้ดิน 3) การรักษาสิงแวดล้อม 4) การหาอาชีพเสริมในช่วงเกิดภัยพิบัติ หรือช่วงว่างที่ชาวกำลังเติบโต

จากการเก็บข้อมูลพบว่าประชาชนมีความรู้ความเข้าใจการแก้ไขปัญหาเรื่องการบริหารจัดการน้ำอย่างเป็นระบบได้เป็นอย่างดี และรวบรวมกับแนวความคิดภูมิปัญญาชาวบ้านเกี่ยวกับการเติมน้ำใต้ดินเพื่อเพิ่มปริมาณน้ำใต้ดินซึ่งพื้นที่อำเภอบางระกำหากดำเนินการขุดลอกคลองสระไปประมาณ 6 เมตรหรือถึงชั้นทราย ซึ่งสามารถซึมซับน้ำได้ดีลงเก็บไว้ใต้ดินเพื่อให้น้ำใต้ดินมีปริมาณที่สูงขึ้น ซึ่งการเจาะบ่อน้ำบาดาลจะไม่ลึกมาก และลดปริมาณการไหลสะสมในพื้นที่ภาคกลางได้ส่วนหนึ่งและการวางท่อ PVC Ø12 นิ้ว ระบายน้ำออกจากแปลงนาเพื่อลดปริมาณน้ำท่วมขังลงสู่ลุ่มน้ำคลองและผันเข้าอ่างเก็บน้ำรวมทั้งขุดสระในที่ดินของเกษตรกรให้ลึกถึงชั้นทราย

เพื่อเป็นต้นทุนตามแนวทางพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า จากการระดมความคิดประชุมเชิงปฏิบัติการ 6 ครั้ง สามารถจัดแผนงาน/โครงการโดยจัดความสำคัญของแผนงาน/โครงการหลักเพื่อรักษาน้ำให้อยู่ในพื้นที่ให้นานที่สุด โดยกักเก็บไว้ในแก้มลิง(อ่างเก็บน้ำ), ในคลอง 3 สายหลัก คือ คลองกรุงกรัก คลองพระรถเมรี คลองปลักแรดและทำประตูระบบน้ำระบบไฟฟ้าปิดหัว-ท้ายของลำคลองก่อนลงแม่น้ำยมและแม่น้ำยมสายใหญ่ พร้อมสร้างประตูระบายน้ำเพื่อเก็บน้ำไว้ใช้และช่วยชะลอการไหลของน้ำก่อนลงสู่ภาคกลางของประเทศไทย และการเพิ่มแก้มลิงในพื้นที่ที่มีศักยภาพ เช่น บึงแม่ระหันตำบลบ้านกว้างสูงสุดท้ายที่ชุมชนบางระกำเสียสละเพื่อส่วนรวมคือ การสละพื้นที่ทำนายอมเป็นแก้มลิงสำรองไว้ใช้เมื่อน้ำไหลหลาก โดยดำเนินการก่อสร้างทำนบดินล้อมพื้นที่ลุ่มต่ำเพื่อกันพื้นที่เศรษฐกิจหากดำเนินการได้ทุกจังหวัดจะสามารถแก้ปัญหาน้ำแล้ง-น้ำท่วมภาคกลางได้เป็นอย่างดีโดยทำระบบการผันน้ำเข้าออกให้กลายเป็นระบบเพื่อนำน้ำเข้าและออกจากพื้นที่ลุ่มต่ำ และชาวนาชาวเกษตรกรก็สามารถทำการเกษตรได้ตามเดิมเมื่อน้ำลดลงอยู่สภาพปกติ

ผลสรุปการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการน้ำของประชาชนสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้เป็นอย่างดีจริงตามแนวพระราชดำริและพระราชดำริสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ได้อย่างแท้จริง ดังพระราชดำรัสที่ว่า “การทำงานให้สำเร็จขึ้นอยู่กับความสามารถสองอย่าง เป็นสำคัญ คือ สามารถในการใช้วิชาความรู้อย่างหนึ่ง สามารถในการประสานสัมพันธ์กับผู้อื่น อีกอย่างหนึ่งทั้งสองประการนี้ต้องดำเนินคู่กันไปและจำเป็นต้องกระทำด้วยความสุจริตกายสุจริตใจด้วยความคิดเห็นที่เป็นอิสระปราศจากอคติและด้วยความถูกต้องตามเหตุตามผลด้วย จึงจะช่วยให้งานบรรลุจุดหมายและประโยชน์ที่พึงประสงค์โดยครบถ้วนแท้จริง” เพราะหากไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชนชาวอำเภอบางระกำข้าราชการที่มีส่วนเกี่ยวข้องของแผนงาน/โครงการ อำเภอบางระกำ และพื้นที่ใกล้เคียงที่ได้รับผลกระทบแผนงาน/โครงการที่เกิดจากการระดมความคิดของประชาชนคงไม่ประสบผลสำเร็จ

Siripitchaya Phinitbunyawong.2558, "Answer the achievement of Bangrakam model water management Bangrakam district, Phitsanulok Province and a solution to affect the minimal damage. (The area is Bangrakam district , Bankrang district, Muang district and Wangwon district, Phromphiram district Phitanulok Province) The Department of Water Resources zone 9 of Ministry of Natural Resources and Environment.

Abstract

"Bangrakam Model" when it comes to one word it means is one of district in Phitsanulok province. It suffers the impact of flood disasters on a regular basis and many people think cannot solve drought and flood. But in the aspect of people in Bangrakam district that live in low area and people in the district near Bangrakam which get flood flow's effect from Yom river basin and Ping river basin to Bangrakam district. In the low area of Bangramkam district, some year the flood is 4 months and drought for 8 months. The people in Bangrakam are not afflicted in it because they know the old way that they should plant the rice in what season when the immerse flood comes they will stop to make the paddy field and live in regular life with the flood and they also happy. Some people in Bangrakam say "If there is the flood more than normal, they will be the retarding basin reserved. But the government has to treat them as farmers or the public had been damaged but they would worry with the lack of water for use in farmland. The statement said that "floodfor 4 months and 8 months of drought." The word "Bangrakam model" occurred on August 20, 2554 the old government corporate with the provincial governor tried to solve the problems and another province that got the effect by 2P2R system. At first, it received the budget to build the 3 small reservoir or wetland ponds (The monkey cheeks Project) and canals so someone think the Bangrakam's People get a benefit from this project and when the government has finished this solution, the people would not afflicted about the drought and flood forever. So thinking that

Bangrakam model has finish already and can bring it to use in the other area? So the question for find the answer for Bangrakam's people and general people that know what the true of Bangrakam model is? It's make the less impact. The scope of the Research is Bangrakam district, (Yom river right bank) Bangrang district, (Yom river left bank) Muang district, Wangwon district, Phromphiram district. The objectives are for 1) To answer the Bangrakam's people and general people for finished proceed in the concrete object. 2) Bangrakam district area can develop by sufficiency Economy under the Royal Initiative of His Majesty the King and deploying a water management model integration with the engineering principles that should be for receive the less affected. 3) Bangrakam's people receive the development plans of Bangrakam district and Phitsanulok province and deploy it.

In the research procedure, the researcher chooses the sample and collects by sample survey, Indepth Interview, focus group and workshop. By conjunction with the 20 ministry, Bangrakam area government, local government officials, department of provincial administration official and people that receive the effect from drought- flood and the other disaster. The researcher brought the data for analyse typological and then analyse descriptive data by analytic Induction.

In the Education time and action plan can be Manage plan to under the 2P2R system by the priorities of plan or project which manage in the main structure before the main agency bring to manage in the plan or project next should be the duty of the local in the authorities action to integrate with four main structure feature

- 1) The management of water on the ground.
- 2) The management of water under the ground.
- 3) To protect the environment.
- 4) Find a career during a disaster or free time and wait for rice growing.

After we keep the data to show that the people have got knowledge and understand about the way to solve the problem of water management and collect the local idea about addition water under the ground for add the quantity of water. In the Bangrakam area if the dredging operations canal about six stages of sand. So it is good for absorb the water in underground then the quantity of water up. Drilling rigs are not very deep and drop some quantity of water flow in Centre area of Thailand. And lay PVC Ø12 for release water from field to canals and transfer to reservoir and dig the pool in the farmer's area to the sand layer for have the knowledge in Sufficiency Economy under the Royal Initiative of His Majesty the King.

From the data analysis, in the six workshop meeting can manage plan or project by order the important of it for keep the water constantly in the ground forever so keep it in the retarding basin, the 3 main canals are Klongkrungkrag, Klongprarotmaree and Klongplagrat then make the electric water gate at the top to end of canal before it will drop to Yom river. The stream Yom River is Yom River. And make the release water gates for keep the water for use and retard the flow water before it will arrive at Centre area of Thailand. The addition of retarding basin in the latency area such as Mae-raham marsh, Bankrang district. The last thing that Bankrang community sacrifice for public is sacrifice field area for make retarding basin to use when immerse flood.

And build the dike around area for protect economic area if it can proceed in every province, we will manage drought and the flood in Centre area of Thailand by make easy in-out diversion system for bring it in and out from the low area. Then farmers will cultivate in regular like when the water is normal degree.

The conclusion of research find Water management of the people succeed through the objective by sufficiency Economy under the Royal Initiative of His Majesty the King and the royal words ""The success depends on the ability to work both as

important is the ability to use the knowledge that one. In coordination with the other one. These two must perform well and need to act with integrity body.

Be honest with the independent review with candor and accuracy as well as the results. It will help achieve a desirable destination and benefit fully true.” Because if it does not have cooperation from the people in Bangrakam district, the government officials will relate about plan or project in Bangrakam district and the near area that receive the effect, plan or project that occurs from people brain storming is not successful.